

процес його зростання і використання. Для цього в корпорації потрібно вирішити важливе завдання щодо оцінки й забезпечення цих процесів.

В цілому, наведені думки і положення дозволять більш ґрунтовно і системно підходити до розгляду змісту науки інноватика і використання її можливостей для розвитку корпорації.

Аліна ХАЛЕЦЬКА

Університет державної фіскальної служби України, Україна

ФОРМУВАННЯ РИНКУ ПРАЦІ ДЛЯ ЛЮДЕЙ ПОХИЛОГО ВІКУ В УКРАЇНІ: ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Сформований поколіннями соціально-демографічний потенціал є базовим елементом національного багатства. Внаслідок істотного постаріння населення в нашій країні депопуляція населення відбувається надзвичайно високими темпами і негативно впливає на багато процесів, зокрема на пенсійну систему, ринки праці, стан здоров'я. В Європі зростання тривалості життя разом з низькою і зменшуваною народжуваністю є типовою тенденцією останніх років. Все це призводить до таких негативних наслідків як порушення фінансової стійкості пенсійних систем. З іншого боку, розвиваються срібний менеджмент і маркетинг та срібна економіка, які на сьогоднішній день вже є «точками зростання» стимулювання економічного розвитку в розвинених країнах. В Україні «срібний» сектор економіки не тільки формується, а й розвивається в спільних із загальноєвропейськими напрямках, але має певні особливості як на національному, так і на регіональному рівні.

Проблема залучення людей похилого віку до раціональної зайнятості в умовах сучасних тенденцій старіння економіки та необхідності формування ринку праці для літніх людей в Україні є актуальною. Як виклик для демографічної політики зростає необхідність формування ринку праці для людей похилого віку з метою забезпечення їх правової та економічної підтримки, забезпечення реалізації їх конституційних прав, а також їх мотивації до праці та залучення до активного економічного життя.

Розглянемо основні тенденції щодо формування ринку праці для людей похилого віку в Україні. Практичні дослідження свідчать, що сучасне українське суспільство потребує модернізації соціально-економічної сфери. За даними Світового банку, Україна має один із

найгірших демографічних профілів в Європі. Сьогодні в нашій країні існує чимало перешкод для людей похилого віку брати участь у економічному, соціальному, культурному та політичному житті. Уряд визнав, що впровадження стратегічних соціально-економічних реформ для покращення системи освіти протягом життя є життєво важливим для України. На міжнародному рівні формування та динаміку цих змін можна охарактеризувати синхронізацією з політикою ЄС щодо соціальної інтеграції та активної участі людей похилого віку. На національному рівні це тенденція до підвищення пенсійних витрат (через збільшення пенсійного віку, зменшення традиційних схем розподілу, розрахунку пенсій та інших «непопулярних» реформ у соціальній сфері). Збільшення пенсійного контингенту та зменшення кількості працюючих платників податків негативно впливають на пенсійну систему та якість життя пенсіонерів. Підхід до залучення пенсіонерів до раціональної зайнятості може бути реалізований шляхом розробки та впровадження комплексної системи відновлення трудового потенціалу. Така система є цільовою й дозволяє залучати людей похилого віку на ринки праці та відновлювати їх професійні важливі якості, а також адаптувати матеріальні та нематеріальні зовнішні чинники, що впливають на інтеграцію літніх людей в життя суспільства. На регіональному рівні виклики для формування та розвитку ринку праці для людей похилого віку полягають у відновленні регіональної економіки, розвитку середнього та малого бізнесу з урахуванням регіонального демографічного профілю, міжсекторальному співробітництві для створення регіональної інфраструктури робочих місць.

Ринок праці для людей похилого віку формувалася на всіх рівнях в умовах, які характеризуються наступним:

Стереотипами відносно людей похилого віку. Негативні характеристики знижують їх значення в житті суспільства. Концепція «успішного старіння» (низька ймовірність захворювання або інвалідності, висока здатність до навчання та фізичної активності, активна участь у суспільстві) в Україні ще не набула достатнього розвитку та підтримки в суспільстві.

Високим ступенем соціального відчуження людей похилого віку.

Фактичною наявністю вікової дискримінації. У сучасному суспільстві дискримінація за віком на робочому місці набула помітних масштабів, навіть дорівнюється дискримінації за гендерними особливостями. За даними соціологічних досліджень, в Європейському Союзі 58% респондентів вважають, що в їхніх країнах існує

дискримінація за віком. В Україні це значення сягає 57%. Проте це стосується окремих сфер професійної діяльності людини, наприклад бізнесу, де навантаження дуже великі, а в таких сферах як охорона здоров'я або соціальна сфера суспільство більше довіряє працівникам з досвідом. Проблема вікової дискримінації дійсно існує і шкодить двом найбільш вразливим категоріям працівників – це молодь (їх, так зване, «перше робоче місце») і групи людей похилого віку. Деякі спеціалісти вважають, що літні працівники «відбирають» роботу у молоді. Дослідження OECD показують, що рівень зайнятості серед людей похилого віку позитивно корелює з рівнем зайнятості молоді, а літні працівники не обмежують можливості працевлаштування для молоді.

Віковою поляризацією ринку праці: співвідношенням між старшими працівниками та формами цінової конкуренції на ринку праці (вийшовши на пенсію і продовжуючи працювати як з додатковим джерелом доходів, старші працівники погоджуються на зниження заробітної плати, фактично знижуючи вартість робочої сили; старші працівники часто менш вимогливі до умов праці тощо). Зайнятість людей похилого віку зосереджена в малопродуктивних секторах з низькою заробітною платою або шкідливими або несприятливими умовами.

Водночас дослідження показують, що люди похилого віку вважають свою роботу більш привабливою, ніж молоді люди. З одного боку, важливість використання потенціалу зайнятості людей похилого віку зростає, особливо через скорочення чисельності населення працездатного віку. З іншого боку, це вимагає додаткового навчання або перепідготовки, що стає економічно не вигідним для роботодавців через додаткові витрати на них.

Тенденціями розвитку ринку праці для людей похилого віку стають збалансований розвиток загального підвищення соціальних стандартів, якості життя та бізнес-середовища, створення рівних умов для розвитку людини незалежно від віку. Специфіка соціальної ролі літньої людини в українському суспільстві визначена поширенням і значним впливом «нормативно схвалених» стандартів поведінки людини у пенсійний період життя, низьким рівнем суспільного сприйняття старості як періоду подальшого розвитку людини, збагачення її здібностей, досвіду, вмінь. На думку автора, срібна економіка виступає «руйнівником стереотипів» стосовно літніх людей та їх ролі в економіці.

Відповідно програмним документам Європейської Комісії «Growing the European Silver Economy» (2015 р.), срібна економіка – це економічні можливості, що виникають внаслідок державних та споживчих витрат,

пов'язаних зі старінням населення та особливими потребами населення від 50 років і більше; можливості для підвищення конкурентоздатності робочої сили та якості життя, створення нових робочих місць та інноваційного росту. Це середовище, в якому люди від 50 років і більше працюють, задіяні у інноваційних підприємствах, розвивають ринки як споживачі, ведуть здорове та продуктивне життя. Новими секторами срібної економіки стають ринки реконструкції будівельного фонду для самостійного проживання, соціальний туризм, створення стійких систем довгострокового догляду, підтримка працездатності, залучення соціальних інвестицій для розвитку систем та послуг соціального захисту людей літнього віку.

Вважаємо, що в процесі реалізації державної регіональної політики необхідно враховувати тенденції розвитку срібної економіки, зокрема щодо формування та розвитку ринку праці для людей похилого віку.

Люди похилого віку живуть у різноманітному культурному та соціальному середовищі. Вплив міжнародних та міжнаціональних інститутів на їх життя людей у світі зростає. Суспільство «ризиків» в Україні створює нові виклики для людей передпенсійного та пенсійного віку: пенсійна реформа, реформа охорони здоров'я, автоматизація, швидкі зміни на ринках праці. Разом з тим, так звана «срібна економіка» розвиває суспільство «можливостей», створює нові інститути для самореалізації людей похилого віку.

Сергій ХАРИЧКОВ

Одеський національний політехнічний університет, Україна

КЛАСТЕРНА ОРГАНІЗАЦІЯ ПРИРОДОГОСПОДАРЮВАННЯ У МЕЗОМАСШТАБНОМУ ФОРМАТІ

Сучасне економічне буття суспільства трансформується у принципово нову систему взаємовідносин, набуваючи якісно нових рис, що визначаються появою інноваційних факторів виробництва, зміною форм і методів проявів економічних відносин, пріоритетів економічного розвитку, появою та поглибленням нових форм та способів регулювання економічних процесів, організації і координації господарської діяльності у взаємозв'язках її з іншими системами, поглибленням процесів уніфікації, інтеграції тощо.

Вищеозначені проблемні питання притаманні національній економіці України як явищу соціально-економічної реальності. Зокрема, в